

Fredsarbejde er et hverdagsarbejde

Kære alle sammen

Jeg har fået lov til at sige et par ord her til Lysfesten og det har jeg glædet mig meget til. Jeg er både glad og ydmyg over at have fået betroet den store og vigtige opgave det er, at skabe et hverdagsmindesmærke i anledning af 80-året for befrielsen – her på Gammelting i Haderslev.

Som en slags arbejdstitel – for det værk der kommer til efteråret – har jeg i mit hoved døbt projektet: "Fredsarbejde er et hverdagsarbejde."

Det er et emne, der er dybt komplekst, mangefacetteret og historisk vægtigt. Jeg tilgår det som en udefrakommende med et oprigtigt ønske om at skabe noget, der spejler de universelle dynamikker, som arbejdet med fred, frihed og forsoning indebærer.

Jeg trækker både på personlige og nedarvede erfaringer; min oldefar Harald deserterede fra Kieler opstanden i 1917 og flugtruten gik igennem Haderslev hvor han med sin bajonet overlevede ved at spise roer. Måske dét at anvende et våben til, ikke at dræbe, men at overleve ligger i mine gener. Jeg har i over ti år har skabt kunst i samarbejder med både Forsvaret og Beredskabsstyrelsen. Arbejdet handler for mig på én gang om det imaginære – om fantasiens mulighedsrum, vores forhold til det ikke-sproglige – og om mødet med virkeligheden. Og virkeligheden er ofte hård, nogle gange brutal – men det er den verden, vi lever i.

Når vi taler om fred, synes jeg, vi skal tale om den som noget udramatisk og jordnært. Noget, vi gør hver dag. En måde at være i verden på. Noget, vi kan spørge os selv om i enhver situation: "Var jeg her fredsskabende – eller oprappende? Lyttede jeg – eller missionerede jeg? Var jeg stædig – eller lod jeg mit hjerte snuse til det ukendte? Kan jeg sige undskyld når jeg har været skyld i uret, også selvom en undskyldning vil have en høj pris?"

Hvis vi i højere grad begynder at *beskæftige os med* fredens pris og væsen – giver det os nye samtaler, nye rum, nye handlingsmuligheder. I mit tilfælde, betød dette at jeg kunne skrive musik med en hær med sange der handler om fælleskab, loyalitet, humor og ansvar. Ved at insistere på at mellem menneskelig sårbarhed er et smukt sted at møde hinanden i, mødte jeg machissimoen i respektfuld konfrontation. Jeg tager freden dødsens alvorligt. Vel vidende at kunsten giver os adgang til et rum større end os selv, hvori vi kan forlade identitetens fængsel. I mit arbejde med danske soldater, var de åbenlyse forskelle og konflikter, mindre interessante end at mødes i det tredje fælles. Og det rum kender jeg som min egen bukselomme - og i den lomme har jeg ofte en lille, farverig sten.

Det er svært at se hvordan verden som vi kender den kan se fremad uden militær oprustning - eller oppustning - men vi ved, at dette krigens apparatur til dels er et økonomisk apparat. Ja faktisk, en god forretning. Derfor har vi brug for modvægt til den forståelse af værdi. Et begrebsmæssigt og følelsesmæssigt, et politisk og økonomisk freds apparat, som kan fungere som modstykke til at sigte efter balance.

Så det er ikke bare et spørgsmål om at investere økonomisk i freden – men også om at *studere* den, *lytte* til den, *forstå* den, *nyde* den - at *elske* freden. Lad os være respektfulde overfor de kulturer og samfund der løser konflikter gennem Tromme og Dans i stedet for Droner og Dominans;

Her i Haderslev og Sønderjylland findes erfaringer, vi kan tage ved lære af – erfaringer med mindretals anerkendelse ved Bonn-aftalen og smidig sameksistens, som har haft positive virkninger. Hvordan er freden et levende anliggende? Hvordan lever vi med at sandhed både er een og mange ting, på een gang? Liv er bevægelse!

Hvis vi øver os i at forstå at denne dynamiske udspændthed ser vi at det kan være smerteligt. Dét er den - men det er også i den, at vi er fælles.

Det er nogle af de erfaringer der findes hos grænselandets børn og jeg glæder mig til at lære mere om det i de kommende måneder. Og jeg håber, at nogle af jer vil dele jeres historier og perspektiver med mig. For i grænselandet ved jeg der gemmer sig en dyrekøbt og lang erfaring, en særlig form for ekspertise – i både det sociale, kulturelle og sindelagsmæssige.

Jeg håber, at fredsskulpturens islæt vil række ud over Haderslev – et kunstværk, som også kan inspirere i andre grænselandsproblematikker, både nationalt og globalt. Min generations udfordringer har været præget af oo'ernes politiske beslutninger om ufred der kalder på en ny tilgang til emnet. Kan militær intervention skabe fred, kan højteknologisk og assymetrisk aggression?

Vi skaber fred ved at kende de dybe mysterier i hjerterne på os selv og på andre. Jeg mener ikke, vi skal forsøge at afklare fortidens spøgelses for at kunne se fremad – I stedet skal vi se dem i øjnene. Vi skal lytte – selv når deres spøgelses-sprog er fremmed for os.

For Hvilket sprog taler spøgelses? Hvor findes de? Hvor findes de ikke? Jeg tror de tager bolig i enorme krystaller, jordskorpens roterende indre, der vibrerer i en geologisk tidsskala. En dyb og langsigtet tid. En skala så enorm at menneskets vanvittige krige mod hinanden, er et trist øjeblik blot.

Til sidst vil jeg gerne sige tak:

Tak til Haderslev Kommune for muligheden. Tak til Slots- og Kulturstyrelsen for midlerne. Tak til Marie fra Kunsthal 6100 for at skabe den afgørende gnist mellem samtidskunstfaglighed og lokal forankring – tak, Marie.

Og så vil jeg gerne sende en stor tak til alle de mennesker, jeg har mødt på min freds- og forsvarspolitiske rejse med kunst de sidste ti år. Arbejdet med fred er vokset ud af dybe nødvendigheder i mit eget liv – og det har altid haft en pris. En fredens pris; jeg er skabt som et menneske der kaster sig ud på dybt vand. Heri trives jeg, eller ... heri må jeg befinde mig. Et sted i mig frydes når andre møder mig her - her når vi som lige nu, er sammen om det ukendte. Når vi ikke er bange.

Tre soldater – Tobias, Nikolaj og Thomas – hjalp mig i sin tid med at svømme i land. Den tillid, de viste mig, og den tillid Hæren viste mig ved at lukke mig ind på kassernen, ved at åbne deres rum og hjerter og dele deres historier – den tillid har haft en dybt forvandlende kraft. Selv her, et årti efter.

Og det er dén kraft, som jeg håber, vil stråle fra skulpturen her på pladsen fra det, min søster kalder *tillids stenene*.

Og jeg kalder dem med stolthed for: en vaskeægte Fredsskulptur.

Tak for jeres tid – og ha' en rigtig dejlig lysfest.

Peter Voss-Knude

Tale 4.maj 2025

Haderslev